

KUML 2001

Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab

Register 1981-2000

With summaries in English

I kommission hos Aarhus Universitetsforlag

Rykker vi stadig frem?

Dansk arkæologi 2001 mellem nostalgi og realisme

Af CLAUS KJELD JENSEN

Måske er arkæologer mere nostalgiske end andre mennesker. Måske er det en erhvervsskade, der kommer af for megen omgang med fortiden. I hvert fald behøver man sjældent være i selskab med en arkæolog med en vis erfaring bag sig (for nu at beskrive hans alder politisk korrekt), før vedkommende generøst diverterer med mange og lange historier om farlige ekspeditioner til eksotiske lande, mindeværdige udgravninger af klassiske lokaliteter eller personlige oplevelser med fagets koryfæer. Derimod tales der blandt arkæologer (med en hvis erfaring) generelt mindre om, hvordan tingene burde og måske *kunne* komme til at se ud i fremtiden. Ikke at der er noget galt i at være nostalgisk. I festligt lag har man vel nærmest pligt til at fortælle og genfortælle alle de gode historier, der er med til at skabe en fælles identitet. Det gælder for et fag som arkæologi, ligesom det gælder for familier, skoleklasser eller andre sociale grupperinger. Og sådanne historier har flere funktioner. Dels skal de selvfølgelig underholde. Det gør de ofte (i hvert fald det første par gange man hører dem). Dels skal de videregive de erfaringer, andre har vundet, så nye generationer må stå bedst muligt rustet, til at møde de nye udfordringer. Men da fortællerne i sagens natur ofte er ældre end tilhørerne, får man nogen gange den fornemmelse, at historierne har et ekstra pædagogisk sigte: ved at fortælle om fagets stolte og glørværdige fortid, dengang mænd var mænd (og alle arkæologer var mænd) og alle de store, klassiske fund blev gjort, får fortælleren en naturlig mulighed for at placere sig hævet over tilhørerne, i nærmere kontakt med Den Store Fortid end de unge, lyttende novicer. For ligegyldigt hvor begavede disse novicer måtte være, og ligegyldigt hvor hårdt de arbejder, vil de jo aldrig kunne komme til at gøre de fund, der *er* gjort, eller træffe de personer, der *er* døde. Og når tilhørerne oven i købet er fra en så håbløs ny generation (som undertegnede), at de aldrig personligt har mødt De Store Gamle (på forhistorisk arkæologi på Moesgård primært P.V. Glob og Ole Klindt-Jensen), ja så har fortælleren (der selvfølgelig sad til bords med Glob i Bahrain eller blev undervist af Klindten) en rolle, der ikke er ulig præstens, når han formidler forbindelsen

mellem de mytiske forfædre og den lyttende, jordiske menighed. Det er et effektivt kneb, til alle tider udnyttet af præster og ældre generationer: Den viden *vi* har, kan du kun få gennem os – der er ingen genvej gennem selvstudium. Det er selvfølgelig smart, og havde i forholdsvis primitive samfund, der udviklede sig langsomt, også en praktisk funktion.

Problemet med de gode, gamle historier er bare, at verden forandrer sig. Så det er ikke alle nye udfordringer, der kan løses med henvisning til, hvordan tidligere generationer gjorde. Specielt ikke hvis de aktuelle udfordringer netop udspringer af, at tidligere generationer agerede uhenigtsmæssigt. De følgende sider behandler netop sådan et aktuelt problem, der har sin rod i fortidens synder. Så det bliver ikke løsningsmodeller, der i det følgende skal hentes i fortiden. Derimod forklaringer på hvorfor det er gået så galt. Afslutningsvis vil der være et par unostalgiske bud på, hvordan tingene kunne være, hvis vi interesserede os for fremtiden.

Hverdagsrealisme anno 2001

Skulle man tegne et portræt af dansk arkæologi omkring årtusindskiftet ud fra pressens dækning af faget, ville billedet blive skizofrent. På den ene side rummer pressen jævnlige, og i sommerhalvåret næsten dagligt, artikler om nye fund og store udgravninger, der er spændende, enestående og sensationelle eller i det mindste pudsige, rørende og morsomme. Dansk arkæologi leverer hvert år mange små og store sensationer til dagspressen, der begærligt stiller op med notesblok, kameraer og mikrofoner og til gengæld gør arkæologer til mediestjerner for en stund. Og det helt for tjent, for der gøres virkelig hvert eneste år nye og spændende fund. Og der laves ud over hele landet fremragende udgravninger af dygtige arkæologer, der herved producerer en enorm videnstilvækst, der reelt betyder, at fagets problemstillinger, modeller og teser er i konstant udvikling. Så pressens billede af et dynamisk fag båret oppe af travle og engagerede fagfolk er helt korrekt. Men på den anden side, rummer den samme presse lige så mange historier, der udstiller dansk arkæologi som et fag i dyb krise. Disse historier fortæller om alt for få midler til nødudgravninger, hvilket betyder, at fortidsminder destrueres uden sagkyndig undersøgelse. Det er efterhånden blevet en fast tradition, at dagspressen først på sommeren, side om side med historierne om alle de nye, spændende fund, kan fortælle, at nu er årets finanslovsbevilling til nødudgravninger brugt op, og anlægsarbejder må stilles i bero, indtil rigsantikvaren igen har bedt kulturministeren om flere penge. Her er der ikke meget mediestjerne over arkæologen, der snarere gør en lidt ynkelig figur i et håbløst forsøg på at forklare logikken i, at et millionbyggeri skal stoppes, fordi man mangler 20.000 kr for at kunne gøre udgravningen færdig. Og i det to minutter

lange indslag i TV-avisen har arkæologen ikke gode odds for at vinde diskussionen mod den fortørnede bygherre, der bare behøver spille den lille mand mod det store, stygge og aldeles ulogiske system.

Det paradoksale er, at pressens skizofrene billede af dansk arkæologi rammer lige på kornet. Der er formodentligt aldrig produceret mere eller bedre arkæologi i Danmark, end der bliver i disse år. På et hundredestals udgravninger leveres et gedigent stykke arbejde. På universiteter, forskningscentre og museer forskes der som aldrig nogen sinde før. Og der skrives bøger og artikler – der oven i købet sælges og læses. Men alligevel har omsorgen for de jordfaste fortidsminder næppe nogen sinde været så dårlig som idag. Og selvom der forskes i stor stil, har afstanden mellem den primære datatilvejebringelse og forskningen næppe i fagets historie været så stor som i dag. På samme måde med publiceringen: selvom der publiceres, har der aldrig tidligere været så stort et misforhold mellem antallet af fund, der undersøges, og antallet af undersøgte fund, der publiceres. For hvert år udgør de publicerede lokaliteter en mindre og mindre del af fundmængden.

Et par relevante spørgsmål kunne være, hvorfor denne skizofreni er opstået, og om det ikke var på tide at søge behandling for den?

En lang historie kort

Svaret på det sidste spørgsmål kan kun være et: Jo, på høje tid. Og den behandling må både være en støtte og opbakning til den modernisering af dansk arkæologi, som er igangsat rundt på museerne på trods af de dårlige forhold, der bydes fra centralt hold, og et alvorligt forsøg på at løse de økonomiske og strukturelle problemer, der hæmmer faget. Problemerne skal vi vende tilbage til i næste afsnit og løsningsmulighederne i de efterfølgende. Først vil det være rimeligt at søge et svar på det andet spørgsmål: Hvorfor er skizofrenien opstået? Svaret herpå skal søges mere end 100 år tilbage i tiden, og er i en kort version: Dansk arkæologi har altid rådet over et fremragende fundmateriale og lavet gode undersøgelser heraf, men har på den anden side altid manglet viljen til at passe på fortidsminderne og til at professionalisere museumsvesenet. Det kræver nok en lidt længere forklaring, der straks skal gives.

Det hører til dansk arkæologis selvforståelse, at ikke alene var det en dansker, der fandt på den grundlæggende tredeling af oldtiden, men i fagets barndom og ungdom, fra 1800-tallet og ind i begyndelsen af 1900-tallet var dansk arkæologi i front på verdensplan. Derimod har det ikke nogen større plads i vort fags hukommelse, at man i Danmark har været usædvanlig dårlig til at passe på fortidsminderne. Vi (som alle andre danskere) holder jo egentlig af at tro, at vores omsorg for fortidsminder (som

alt andet vi laver) hører til blandt det bedste i verden. Et godt eksempel på denne misforståelse får man ved at læse bogen "Bevar din arv", der er udgivet i anledning af 50 års jubilæet for naturfredningsloven af 1937, der som bekendt gav det første lovgrundlag for mere omfattende fredninger af fortidsminder. I forordet til bogen beskriver daværende miljøminister Christian Christensen, at den danske fortidsmindebeskyttelse nok kom "ret sent" men er blandt "de bedste af sin art". I selve bogen kan man imidlertid læse, dels at vores lovgivning ikke kom ret sent men meget sent, dels at 1937-lovens beskyttelse af fortidsminderne mere skete på trods af dansk arkæologi end på grund af den. Det var i virkeligheden Danmarks Naturfredningsforening, der pressede en generel beskyttelse af fortidsminderne igennem – modarbejdet af Nationalmuseets leder Sophus Müller. Müller ønskede at frede fortidsminder ad frivillighedens vej i stedet for ved lov. Forskellen mellem hans model og den, der kom med naturfredningsloven, ses tydeligt deraf, at man over en periode på 67 år, fra 1873 til 1937 formåede at få fredet 7.717 fortidsminder ved frivillige aftaler, mens den nye lov fra 1937 til berejsningerne i forbindelse hermed var afsluttet 20 år senere havde tredoblet dette antal.¹

Lovens omformning til praksis blev overladt Nationalmuseet, der skulle vurdere de enkelte fortidsminders værdi, for at fastslå om der burde sikres mod dyrkning på fortidsmindet og eventuelt andre jordarbejder indenfor en radius af 100 m, eller om de var uden betydning, så ejeren kunne genvinde sin "fulde rådighedsret" over arealet. Netop i denne opdeling af fortidsminderne i et A- og et B-hold – de fredede og de ikke fredede, ligger et af de væsentligste problemer, vi i dag har at slås med. For ved at lade hovedparten af fortidsminderne henligge i dyrket mark uden beskyttelse, og samtidig begrunde dette med, at disse fortidsminder var uden arkæologisk eller landskabelig betydning, havde man i princippet givet dansk landbrug tilladelse til at bortpløje uanede mængder af fortidsminder. At det var hensynet til landbruget, der vejede tungt, kan man ikke være i tvivl om. Daværende rigsantikvar Johannes Brøndsted har i en artikel om den nye Naturfredningslov i Naturfredningsforeningens Årsskrift 1935–36, selv påpeget behovet for at fare med lempe og mådehold, fordi "vi ikke ønsker skår i det gode forhold til landbefolkningen".² Det er forunderligt nok præcis den samme historie, vi hører i dag, når de repræsentanter for toppen af dansk arkæologi (rigsantikvarens folk) i 2001, der sad med ved udformningen af forslaget til den nye museumslov, udtaler, at det er meget svært at tilgodese fortidsminderne i samarbejde med repræsentanter for dansk landbrug. Og vi må tro, at det er derfor, lovforslaget ikke rummer nævneværdige forbedringer for beskyttelsen af de ikke fredede fortidsminder. Det er også i en naturlig forlængelse af modviljen mod 1937-loven, at Danmark bliver blandt de sidste i Europa, der ratificerer Maltakonventionens bestemmelser, som skal

forbedre beskyttelsen af vore fortidsminder. Jeg tror gerne forhandlerne fra dansk arkæologi, når de siger, det er svært at blive hørt af landbruget og de andre store interesseorganisationer. Og selvfølgelig er der ingen vej uden om forhandling og dialog. Vi opnår intet ved at spille rollen som fundamentalistiske og verdensfjerne maskinstormere, men må spille med i det forhandlingspolitiske spil og udvise samarbejdsvilje og smidighed. Men måske er smidigheden gået for vidt. Dansk arkæologis største problem er måske vores ønske om at være venner med alle og genere ingen.

Indledningsvis i dette afsnit blev det også hævdet, at der var en modvilje mod at professionalisere museumsvesenet. Dette skal uddybes nedenfor i et selvstændigt afsnit, men foreløbig skal det blot slås fast, at det synspunkt, at arkæologien helst skal være gratis og egentlig bestrides udmærket af amatører, er lige så gammelt som den manglende interesse for bevaring. Dette synspunkt henter sin logik i det forhold, at den måske største arkæolog i Danmark nogensinde, C.J.Thomsen, jo ikke var uddannet arkæolog, men købmand af profession, og han nåede da verdensry. Og ved at studere hans historie, og ikke mindst hans ydmyge anmodninger om småbeløb til arkæologien og den lange vej han måtte gå, før det arbejde, han og hans hjælpere lavede, blev til lønnede stillinger, kan man få en ubehagelig fornemmelse af, hvor kort vi egentlig er nået. Samtidig er langt de fleste lokalmuseer vokset ud af en amatørfortid, og som det vil fremgå nedenfor, er denne fortid ofte meget nærværende.

Problemernes aktuelle omfang

Det turde hermed være klart, at dansk arkæologis problemer ikke er af ny dato. Det gør dog hverken de aktuelle problemer mindre eller undskyldelige. Problemerne har nemlig næppe nogensinde været større eller sværere at bortforklare.

De manglende økonomiske midler til nødudgravningerne er særligt tydelige for omverdenen. Og selvom der har udviklet sig en fast rutine med hurtigt at skaffe midler til de sager, der fylder mest i medierne, så er det en håbløs opgave for Rigsantikvaren at skjule problemet for offentligheden. Ikke mindst fordi resultatet af hans tiggergang til Kulturministeren som regel er en tilladelse til at begynde at bruge af næste års bevilling, hvilket nok løser problemet her og nu, men til gengæld også med usvigelig sikkerhed betyder, at pengekasen næste år vil være tom endnu tidligere end i år. Fra Rigsantikvarens Sekretariat er fremlagt en interessant statistik, der forbilledligt klart illustrerer problemets omfang og udvikling: Fra 1989, hvor finanslovsbevillingen kunne dække cirka halvdelen af de samlede ansøgninger, er der en klar og entydig udvikling frem til i dag (seneste tal er fra 1999), hvor bevillingen kun svarer til cirka en

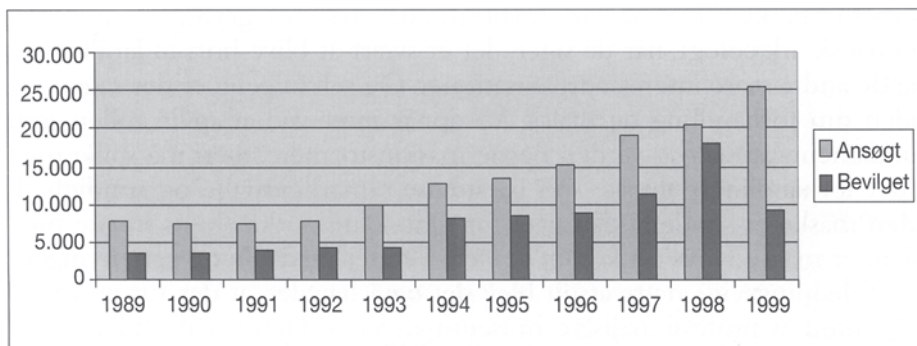

Fig. 1. Sammenhængen mellem ansøgninger og bevillinger til nødudgravninger i Danmark. – Data fra Rigsantikvarens Sekretariat.

A comparison between applications and grants for rescue archaeology in Denmark.

tredjedel af behovet (fig. 1). Derfor bliver ingen heller længere overraskede, hverken lokalpolitikere, entreprenører eller befolkningen i almindelighed, når årets udmelding om de manglende midler kommer fra pressen. Klagerne fra dansk arkæologi har efterhånden fået en lige så regelmæssig karakter som klagerne fra dansk landbrug og fiskeri. Og intet tyder på, at de bliver taget mere alvorligt. Men det er vel også svært at forstå, at et helt fags problemer på nationalt plan tilsyneladende består i at skaffe nogle få millioner kroner mere om året? Så er det trods alt lettere at forstå landbruget, hvis økonomiske problemer skal måles i hundrede af millioner kroner.

Tæt forbundet med de økonomiske problemer er naturligvis destruktionsen af de ikke fredede fortidsminder i landskabet. At efterkrigstidens intensive dyrkning har været særdeles destruktiv ved fortidsminderne i dyrket mark er velkendt blandt danske arkæologer. Og allerede for tredive år siden, forsøgte man at gøre opmærksom på problemet.³ Det er blevet en del af dansk arkæologis fælles bevidsthed, at dyrkningen er en alvorlig trussel mod fortidsminderne. Men alligevel er det først indenfor de seneste år, at nogen er begyndt at dokumentere problemet og levere et statistisk materiale, der kan bruges i lovgivning og planlægning. På fig. 2 er sammenstillet tre undersøgelser, der alle er lagt frem af Rigsantikvaren. De dokumenterer nedslidning af henholdsvis køkkenmøddinger i hele landet, kulturlagspladser på Bornholm og jernudvindingspladsen Snorup i Vestjylland. Alle tre undersøgelser dokumenterer, at den almindelige landbrugsdrift gennem de sidste årtier slider 0,5–2 cm af fortidsminderne *hvert år*. På Kulturhistorisk Museum i Randers er vi netop i færd med en genberegning af samtlige registrerede gravhøje i vores an-

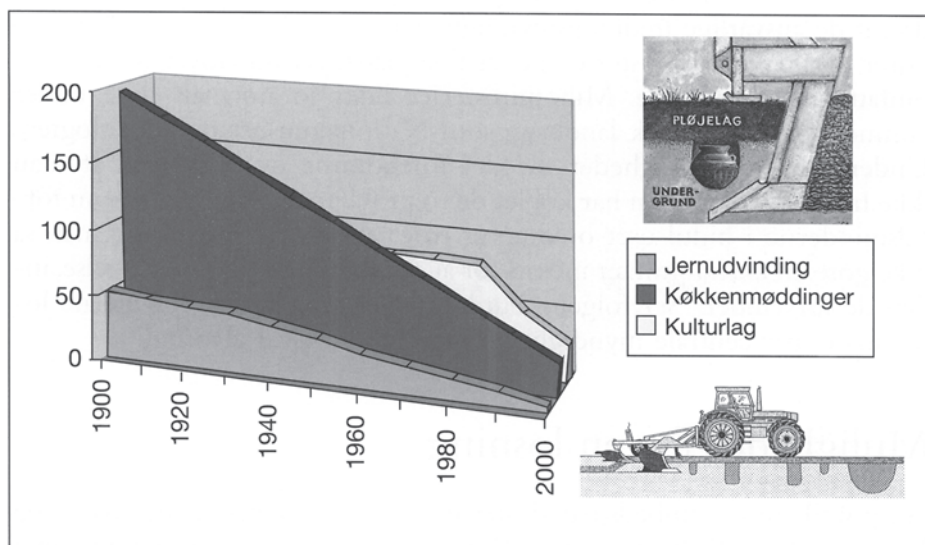

Fig. 2. Fortidsminderne nedslidning. Hvert år høvles i gennemsnit 0,5 til 2 cm af fortidsminderne i dyrket mark ved "almindelig dyrkning". Det betyder en gradvis – men meget hurtig – destruktion af især bopladser men også gravhøje og grave uden høj. Tager bonden en gruber eller en dybdepløj til hjælp (til højre), er det nemt en halv meter eller mere, der forsvinder på én gang. – Tegninger efter Voss & Andersen 1968, Kjær Kristensen 1999 og Rigsantikvaren nr. 3 1999 og nr. 9, 2000.

The relics of the past are being worn down. Each year, "normal cultivation" removes a 0.5-2-cm thick layer from relics situated on farmland. This leads to a gradual but fast destruction of settlements, burial mounds and burials with no mound. Deep ploughing easily removes half a metre or more at the time.

svarsområde. De foreløbige resultater herfra giver samme billede: De ikke fredede gravhøje i dyrket mark, der i 1940'erne blev beskrevet som meterhøje er i dag enten fuldstændig forsvundet eller blot 10-20 cm høje. Generelt ser højene i dyrket mark ud til at være reduceret med cirka 1 m gennem de sidste 50 år. Har man brug for yderligere dokumentation af dyrkningstruslens omfang, leveres den i rigt mål i rapporten "Før landskabets erindring slukkes", som netop er udgivet af Det arkæologiske nævn.⁴

Det er indlysende, at det arkæologiske kildemateriale herved reduceres voldsomt. Og da denne ressource er endelig, må det undre, at der ikke for længst er gjort noget ved problemet. At man fra dansk arkæologis side ikke har ønsket at genere landbruget med restriktioner i arealanvendelsen er som allerede nævnt måske den væsentligste årsag. Det er en meget dårlig undskyldning, der formodentlig dækker over manglende mod til at kæmpe for fortidsminderne bevaring. Det må i den forbindelse også un-

dre, at de ansvarlige fredningsmyndigheder, Skov- og Naturstyrelsen, der hører under Miljøministeriet, heller ikke har taget initiativer til en mere omfattende beskyttelse. Miljøministeriet lider jo normalt ikke under samme skræk for dansk landbrug som Nationalmuseet og arkæologien. Under alle omstændigheder må det forekomme overraskende, at man ikke hos Rigsantikvaren har koblet de to problemer sammen. Når nu fortidsminderne i hidtil uset omfang er truet af destruktion, burde man så ikke gøre en ekstraordinær indsats for at skaffe midler til undersøgelse, inden de forsvinder? Selvfølgelig burde man det, og skal problemerne løses, må et par centrale myndigheder tage deres ansvar alvorligt.

Muligheder for en løsning

Fra politikere og embedsmænd, herunder vor rigsantikvar og Skov- og Naturstyrelsens Kulturhistoriske Kontor, lyder i disse år en mangetonet fællessang, der som omkvæd har et mantralignende slogan: "Vi må bevare kulturarven". Og tilsyneladende er det alle de ansvarlige politikere og deres embedsmænd magtpåliggende, at kulturarven ikke bare forsvinder. Men i praksis har man ikke de sidste 30 år fra politisk hold gjort noget for at bevare fortidsminderne. Tværtimod har man ivrigt tilskyndet til mere intensiv dyrkning, flere parcelhuskvarterer, flere veje og nu flere skove. Samfundsudviklingen har krævet større udbytte af landbruget, omfattende jordarbejder og enorme mængder råstof indvundet. Denne samfundsudvikling, som stort set er støttet og stimuleret af samtlige Folketingets partier, har ikke været modsvaret af nogen øget beskyttelse af fortidsminderne. Det eneste modtræk til den omfattende fortidsminde-destruktion har været oprettelsen af en beskedne konto til finansiering af nødudgravninger. Man har både fra Miljøministeriet (hvorunder de fredede fortidsminder hører) og Kulturministeriet hidtil ikke i nævneværdig grad benyttet sig af de muligheder der er for at bevare truede fortidsminder, men overladt det til den beskedne konto til nødudgravninger at redde lidt af det, der går til grunde. For øjeblikket, hvor denne konto som nævnt dækker langt under halvdelen af behovet, er den politiske beslutning altså, at størsteparten af fortidsminderne kan destrueres uden undersøgelse. Konsekvensen er, at dansk landbrug gennem de sidste 30 år formodentligt har ødelagt flere fortidsminder end de foregående 1000 års dyrkning kunne klare. Og at råstofindvinding, vejanlæg og byggeri fra 1960'erne til i dag sikkert har været mere destruktiv ved fortidsminder end hele historiens kirke-, kloster- og herregårdsbyggeri. Det harmonerer meget dårligt med et ønske om at bevare vor kulturarv, at de ansvarlige politikere og embedsmænd i 2001 på den måde lader fortidsminder destrueres.

Skal problemerne løses, må Kulturministeren og Folketinget altså beslutte sig for, at fortidsminderne skal bevares. Og hvis ikke det kan lade sig gøre, så i det mindste undersøges før de destrueres. I den nye museumslov af 2001, sikres museerne en mulighed for at være med i planlægningsarbejdet forud for større jordarbejde. Det er godt og kan være med til at sikre, at objekter undersøges og ikke bare destrueres. Men desværre bliver mulighederne for bevaring ikke bedre. Eneste tiltag i denne retning er, at bygherre fremover selv skal betale for de nødvendige arkæologiske undersøgelser, før de går i gang. Fra Kulturministeriet er udtrykt et ønske om, at dette "skadevolderen betaler"-princip, kan have en bevarende effekt på fortidsminderne. Hermed er arkæologiens ynkelige knæfald for markedskræfterne fuldstændigt: Om fortidsminder fremover skal bevares afhænger af lodsejerens pengepung. Har han råd til at betale en udgravning, må han bygge, har han ikke råd, bevarer vi fortidsmindet. Det burde være indlysende, at det er et usikkert grundlag at basere fortidsminders bevaring på.

Men selvom Kulturministeriet (med Rigsantikvarens råd og velsignelse) udlægger finansieringen af en stor del af nødudgravningerne til private bygherrer og anlægsmyndigheder, har man dog sørget for at friholde dansk landbrug for større udgifter i denne forbindelse. Så selvom Kulturministeren som et argument for den nye museumslov i sin fremlæggelsestale overfor Folketinget kunne fremhæve, at man med den nye museumslov ville kunne spare penge, så må vi håbe, at Rigsantikvaren i årene fremover kan gøre Kulturministeren det begribeligt, at der alene til undersøgelser af dyrkningstruede fortidsminder vil være behov for større midler, end dem der ydes i dag. Ellers vil fortidsminderne i dyrket mark fortsat være fredløse, og sikker på en snarlig destruktion.

Første skridt til en løsning af problemerne bør altså tages af politikere og topembedsmænd. Men alle deres kvaliteter ufortalt, kan de ikke i praksis løse problemerne. Kan de bare skaffe de fornødne midler og det juridiske og forvaltningsmæssige råderum, skal der dog heller ikke stilles flere krav til dem. Det bør der derimod til museerne, universiteterne og de lokale og regionale myndigheder. Vi kan begynde med museerne. Ifølge museumsloven er de jo Rigsantikvarens forlængede arm i felten.

Professionalisering af lokalmuseerne?

I 1970-udgaven af denne årbog, der var tilegnet professor P.V. Glob i anledning af hans 60 års fødselsdag, havde Peter Seeberg en hyldest til fødselaren under titlen: "Det frie felt – P.V. Glob og de danske provinsmuseer". Heri tegner Seeberg et varmt og indfølt portræt af Glob, og tilskriver ham – uden tvivl med rette – en stor del af æren for de forbedring-

er for de danske provinsmuseer, der kom med museumsloven af 1959. Det var med den, professionaliseringen af de danske provinsmuseer for alvor tog sin begyndelse, i form af ansættelse af faguddannet personale på hovedparten af museerne. Og – stadig ifølge Seeberg – var det i høj grad Globbs fortjeneste, at museumsverdenen ikke blev “ordnet”, “som var det en pendant til postvæsenet”, men derimod beholdt sin lette anarkistiske karakter, med plads til store personligheder og dermed store forskelle.

Det er rigtigt, at de forbedringer, der kom i 1959, virkede som en professionalisering af museumsvæsenet. Men der er sket meget siden, og omverdenen har nogle helt andre forventninger til arkæologien, end den havde dengang. Derfor kan det, der virkede professionelt i 1970 være langt fra at være det i 2001. For eksempel er forventningerne fra offentlige og private samarbejdspartnere som amter, kommuner, entreprenører, virksomheder og borgere, at museerne kan levere en professionel sagsbehandling. Hvis vi vil have indflydelse på den offentlige planlægning som regionplaner, lokalplaner, store anlægsarbejder og naturgenopretningsprojekter, så må vi have de fornødne ressourcer til ikke bare at besvare deres henvendelser, men også at gå i aktiv dialog med dem, stille spørgsmål og krav, og ikke mindst kunne levere den vare, som er noget af vores primære berettigelse: viden om fortidsminderne og en saglig forsvarlig håndtering af dem.

I 1970 bestod et museums behandling af en sag typisk i en arkivalisk kontrol, eventuelt kombineret med en besigtigelse af stedet – måske en rekognoscering. I værste fald er resultatet af en sådan sagsbehandling, at den arkivaliske kontrol viser, at man ikke har lavet noget i det område før, og at en fundløs rekognoscering giver en falsk tryghed om, at der ikke er fortidsminder i området. Under alle omstændigheder ved vi i dag, at denne fremgangsmåde giver ganske få nye fund, og er helt utilstrækkelig. I dag ved vi, at der kræves langt mere systematiske forundersøgelser, typisk i form af omfattende prøvegravninger eventuelt kombineret med rekognosceringer, hvis man vil gøre sig forhåbninger om at lokalisere de fortidsminder, der er på et område. Samtidig har vi i dag helt andre værktøjer i form af geografiske informationssystemer (GIS) til at strukturere og modellere vores viden om fortidsmindernes placering i landskabet, der gør det muligt langt mere kvalificeret end i 1970 at kombinere gamle undersøgelser med den aktuelle planlægning. Det er indlysende, at en professionel arkæologisk sagsbehandling i 2001 stiller helt andre krav, end den gjorde for tredive år siden. Og helt sikkert, at mange museer kæmper for at levere varen bedst muligt. Men de gør det med en bemanning, der er alt for lille – ofte på samme niveau som for 20 år siden, og dermed bliver kampen umulig at vinde (fig. 3).

Og når så udgravningen går i gang, så skal midlerne og det kvalificerede mandskab selvfølgelig være til stede, så man undgår at se en enlig,

Fig. 3. Et billede af dansk arkæologi omkring årtusindskiftet: Store udgravninger, store maskiner, fine fund og få folk. Fra undersøgelsen af en boplads fra ældre romersk jernalder, Vinterslev Bæk ved Hadsten sommeren 2000.

Danish archaeology around the turn of the millennia: large excavations, large machines, fine finds and few folks. From the investigation of an early Roman Iron Age settlement at Vinterslev Bæk near Hadsten in the summer of 2000.

usikker arkæolog eventuelt med hjælp af en langtidsledig eller amatørarkæolog, stå i pløret (uden skurvogn fordi det er for dyrt). Den slags scenarier bør være noget, der hører den sorte fortid til. Jeg ved ikke hvilke andre fag, der ville acceptere, at den primære datatilvejebringelse skete under sådanne forhold. Det ville svare til, at den medicinske forskning foregik i lægens køkken med brug af eget husgeråd og hjælp af venner og bekendte. At man stadig i år 2001 som arkæolog på en udgravning kan blive stillet over for spørgsmålet: "Får I penge for det?", viser med ubehagelig tydelighed, at faget ikke har noget professionelt renommé.

Og så må museerne indse, at kun gennem forskning i det materiale, de har, kan de skaffe ny viden, der gør deres udstillinger værd at besøge. Der bør ikke være noget modsætningsforhold mellem at formidle for bredden og forske i dybden. Netop på museerne har man den fineste mulighed for at kombinere forskning og formidling. Man gør det bare alt for sjældent. Det hænger selvfølgelig til dels sammen med de alt for lave normeringer på museerne. Men det hænger formodentlig også sammen med en manglede tradition for at gøre det.

Samarbejde

I citatet af Seeberg ovenfor, var det fremhævet, hvordan udbygningen af provinsmuseerne skete uden snævre, ensrettende bånd. Man kunne lidt mindre flatterende også hævde, at det, der skete, var en oprettelse af en række små autonome kongeriger, der kun nødigt samarbejdede og slet ikke lod andre følge med i, hvad man lavede. Der er i hvert fald etableret en praksis, hvor det arkæologiske ansvar indenfor et museums område, hævdes meget håndfast. Ve den formastelige, der ved prøvegravning af et tracé bevæger sig ind på nabomuseets område. Eller vover at kommentere deres udgravning. Mange problemer i museumsverdenen er opstået på grund af det faktum, at veje og læhegn af og til løber på tværs af museernes ansvarsområde.

Under alle omstændigheder er der aldrig etableret noget tæt samarbejde mellem museerne. Eller mellem museerne og universiteterne. Det betyder, at mange problemer forsøges løst på det enkelte museum, selv om det måske langt fra er det mest hensigtsmæssige – og betyder at mange må gøre de samme fejl og gentage hinandens arbejde.

Det betyder for eksempel også, at en museumsinspektør på et lille lokalmuseum tildeles ansvaret for undersøgelsen for samtlige de udgravninger, der er i hans område, uagtet han måske langt fra er kompetent hertil. For igen at trække paralleller til den medicinske verden, kan man sammenligne lokalmuseumsmanden med den praktiserende læge: de skal begge have en generel viden indenfor deres fag. Men hvor lægen straks sender patienten videre, hvis der er noget, der kræver specialviden, så forventes det, at lokalmuseumsmanden fungerer som en speciallæge i samtlige fagets grene. De opgaver, man pålægger arkæologer på museerne, svarer til, at den praktiserende læge foruden konsultationerne, børnesygdommene og de nedgroede negle, skulle kunne klare enhver operation fra udskiftning af hofter til hjertekirurgi. Og gerne samtidig forske i emnerne og publicere resultaterne. Det turde være indlysende, at ingen ville stille sådanne krav til en læge. Men det er, hvad dansk arkæologi har accepteret for sig selv. Og det betyder selvfølgelig, at vi ikke får det optimale ud af vore ressourcer – og heller ikke af vores datamateriale.

Der har været forslag fremme om at samle det arkæologiske ansvar på større, regionale enheder. Det ville have den åbenlyse fordel, at man kunne have specialister indenfor de enkelte perioder eller anlægstyper til rådighed, og altid kunne sætte en person med den bedste faglige kvalifikation indenfor området på sagen. Men det ville dog også have nogen lige så åbenlyse ulemper. Den væsentligste er nok, at afstanden mellem de lokale myndigheder og det arkæologiske ansvar ville blive alt for stor. Det er stadig på kommunalt niveau, langt de fleste beslutninger af betydning for fortidsminderne træffes, og det er et tæt samarbejde her, der er afgø-

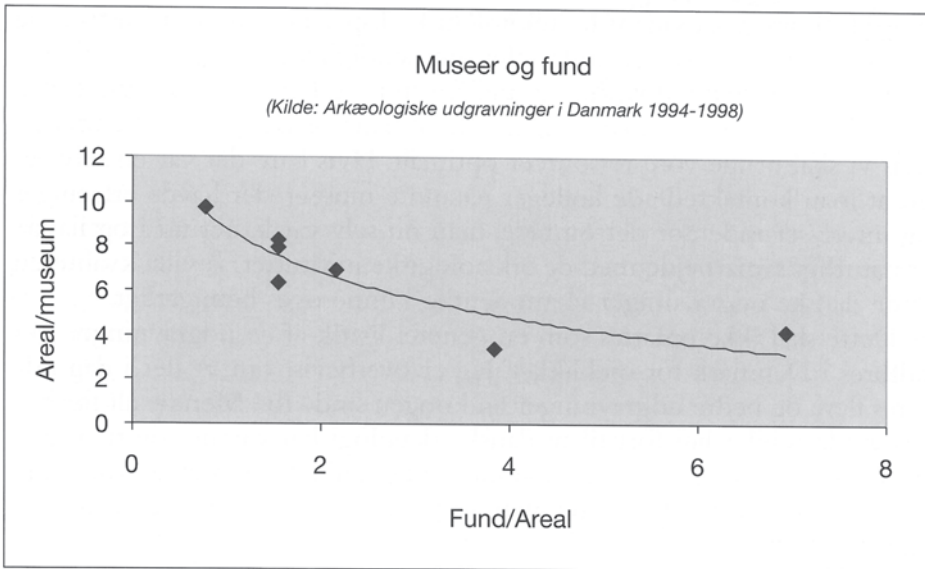

Fig. 4. Sammenhængen mellem størrelsen på museernes ansvarsområde og antallet af fund per km².

The relation between the size of the museums' responsibility area and the number of finds per square kilometre.

rende for, om fortidsminderne bliver undersøgt eller ikke. En god dokumentation af dette er givet af Bo Ejstrud, der har undersøgt forholdet mellem antallet af fundne lokaliteter per arealenhed i forhold til størrelsen af museernes ansvarsområde.⁵ Her kunne påvises en direkte sammenhæng, hvor antallet af fund per kvadratkilometer var mindst for museer med et stort geografisk ansvarsområde, og størst for museer med et lille ansvarsområde (fig. 4).

En mere oplagt løsning kunne være, at det arkæologiske ansvar blev bibeholdt på museerne, selvfølgelig med den nødvendige bemanning til at håndtere sagsmængden, men at museerne så kunne hente hjælp i form af råd og vejledning – eventuelt også i form af dåd. Her bliver det så klart, at sammenligningen med sygehusverdenen ikke holder på et centralt punkt: Det er trods alt lettere at sende en hoftepatient fra Ribe til operation på Rigshospitalet end det er at sende en germanertidsboplads fra Nibe til udgravning på Nationalmuseet. En mulig løsning kunne være, inspireret af en aktuell, populær TV-serie, at der blev oprettet et "rejsehold", bemanded med højt kvalificerede personer indenfor arkæologi og de nødvendige nabovidenskaber, og udrustet med det nødvendige udstyr, der kunne tilkaldes til de sager, hvor det lokale museum havde hjælp be-

hov. Hvad enten et sådant højteknologisk eksperthold nu er realistisk (og ønskeligt) eller ej, så må under alle omstændigheder et øget samarbejde mellem museerne indbyrdes og mellem museerne, universiteterne og de centrale arkæologiske myndigheder være både ønskeligt og nødvendigt, hvis vi skal bruge vore ressourcer optimalt. Hvis bare det var en selvfølge, at man kontaktede de kolleger på andre museer, der havde erfaringer og interesser indenfor det område, man nu selv var kastet ud i og havde et naturligt samarbejde med de arkæologiske institutter, så ville kvaliteten af de danske udgravninger formodentlig kunne øges betragteligt.

Dette skal ikke opfattes som en generel kritik af de udgravninger, der udføres i Danmark for øjeblikket. Jeg er overbevist om, at der i dag udføres flere og bedre udgravninger end nogen sinde før. Men de alt for begrænsede midler har ført til, at dansk arkæologi har vænnet sig til at gå i meget små sko, og med de stramme budgetter er kommet en modvilje mod at prøve nyt. Det koster nemlig penge at udvikle nye metoder og afprøve nye ideer.

Endelig er der publikationerne, som vil være et oplagt emne for samarbejde. Med Det arkæologiske Nævns publikationspulje fra 1998 er der kommet en god ny mulighed for at skaffe midler til bearbejdning af arkæologiske fund. Og selvom det langt fra forslår, er det en god begyndelse. Men det er samtidig med til at øge et væsentligt problem. Nemlig at det primært er de exceptionelle fund, der publiceres, de bedst bevarede, de rigeste eller dem med flest importfund. Den store bredde af fundene bliver ikke tilgodeset hermed, og det er med til at understøtte en kedelig tendens, nemlig at den arkæologiske forskning laves på en lille, udvalgt del af materialet: De vigtige fund.⁶ Der er i høj grad behov for en serie publikationer, hvor også de mere ydmyge fund lægges frem. Her kunne det måske være en mulighed med serier for de forskellige perioder eller anlægstyper, hvor fundene kunne lægges frem, metoderne diskuteres og nye problemstillinger luftes af dem, der arbejder med materialet. Havde man en række, hvori f.eks. stenalderboplads, jernaldergrave eller ødekirker løbende blev publiceret, ville det dels betyde en lettelse for forskningen i disse emner, dels ville det være med til at styrke den faglige debat og være en hjælp for de folk, der skal lave kommende undersøgelser. Burde det ikke være muligt at finde midler til en sådan skriftserie, der ikke nødvendigvis kræver det store udstyr?

En relevant uddannelse

Man vil utvivlsomt kunne finde en stribe nostalgikere, der til deres dødsdag vil hævde, at uddannelsen var langt bedre i gamle dage, da man primært skulle studere på egen hånd og kun en gang i kvartalet fik en halv

forelæsning af en professor, hvis eneste støtte ud over en brillant hukommelse og et fantastisk overblik var nogle nedkrasede stikord på en krøllet serviet fra Storebæltsfærgen. Jeg er dog overbevist om det modsatte. De arkæologiske uddannelser er på mange områder blevet bedre og bedre, og specielt omkring fagets teori og metode er der i løbet af det seneste årti sket store fremskridt. Og frem for alt: uddannelsesstederne er blevet professionaliserede, så man er kommet bort fra den mesterlære, der var kendetegnende for dansk arkæologi tidligere. De arkæologistuderende opsøger i dag både spændende og relevante sidefag og suppleringsuddannelser på danske og udenlandske universiteter. Den fleksibilitet, der er kommet i uddannelserne, vil utvivlsomt også komme de danske museer til gode, med højt kvalificerede arkæologer som i tilgift har stor viden om IT, antropologi, formidling, forvaltning eller andre relevante emner.

Men et problem står dog stadig tilbage. Af en eller anden grund, har faget arkæologi på universiteterne været yderst modvillig til at beskæftige sig med emner, der havde at gøre med det praktiske arbejde, kandidaterne kunne forventes at komme til at udføre – hvis de fik arbejde uden for uni-

Fig. 5. Scene fra et ægteskab: Universitetsstuderende undervises i udgravningsteknik på en undersøgelse, der forestås af et lokalmuseum. Fra undersøgelse af den førromerske landsby Alstrup ved Mariager sensommeren 1998.

University students are taught excavation techniques on an investigation managed by a local museum. From the excavation of the Pre-Roman Iron Age village of Alstrup near Mariager in the summer of 1998.

versitetet. Og det er trods alt det, de fleste gør. Den museumspraktiske del af en arkæologs uddannelse er typisk tre ugers uddannelsesgravning eventuelt kombineret med 1-2 ugers kursus i opmålingsteknik (fig. 5).

Ud af en studietid på i dag 5 år, er det indlysende, at dette praktiske indslag i studiet desværre er meget lavt prioriteret fra universiteterne. Og værdien af uddannelsesgravningen og opmålingskurset indskrænker sig da også til at kvalificere den studerende til at søge studenterjobs på museernes udgravninger. Har man som studerende modtaget universitetets tilbud inden for feltarbejde, så er man lige med nød og næppe egnet til at få job som feltarbejder på en udgravning. Herefter begynder den egentlige træning og uddannelse i de forskellige feltdiscipliner. En "uddannelse", der ofte består af et halvt til et helt års feltarbejde på et eller flere museer. Denne praktiske uddannelse forventes som en selvfølge, når den unge kandidat skal ud og søge arbejde (der jo typisk består i at lede udgravninger). Men ved at overlade denne uddannelse helt til museerne, svigter universiteterne dels sine studerende, dels frasiger de sig en mulighed for at påvirke kvaliteten af udgravningerne. Hvis universiteterne i højere grad ville indarbejde det arkæologiske feltarbejde i deres studieplaner, ville det blive muligt for de studerende at få en fornuftig sammenhæng mellem deres studium og det de forventes at kunne, når de er færdige. Hermed ville man få nogle bedre kvalificerede kandidater ud, og formodentlig få nogle bedre udgravninger. Hvis det, der foregik på en udgravning, pludselig også skulle kunne forsvares fagligt overfor universitetslæreren, så ville der måske blive tænkt flere tanker om, hvorfor og hvordan man griber en given udgravning an. Ja, kan hende, at lektoren/professoren endda havde gode råd og kommentarer at give studenten, til gavn for udgravningen. Man skulle tro, at også universiteterne kunne have en interesse i, at udgravningerne blev gennemført på den bedst mulige måde. Det er trods alt ved disse udgravninger, hvor snavsede og ucharmerende de end kan forekomme, det datamateriale tilvejebringes, som er grundlaget for de fleste universitetslæreres forskning.

Det burde ikke være vanskeligt at integrere feltarbejdet og forskningen samlet i uddannelsen. Men der er andre oplagte emner. Arbejdsopgaverne på museerne ligger jo typisk indenfor planlægning, projektstyring, økonomi, jura og formidling. Fem emner, der fylder mindst lige så meget i en museumsarkæologs hverdag, som hans arkæologiske fagviden. Men også fem emner, om hvilke han absolut intet lærer i løbet af studietiden. Ville det ikke også være muligt at udbyde sådanne emner som en del af arkæologistudiet? Om ikke andet, så som kurser, der kunne godskrives som en del af studiet for de studerende, der måtte ønske en karriere udenfor universitetsverdenen. Har universiteterne ikke kvalificerede lærere til emnerne, vil det næppe være noget problem at skaffe dem fra museerne eller den statslige og amtslige forvaltning.

En opkvalificering af kandidaterne hænger uløseligt sammen med en opkvalificering af museerne. Endelig må vi formode, at der i de kommende år vil komme en stribe nye jobs til arkæologer og andre kulturhistorikere indenfor den offentlige administration i forbindelse med de forskellige planlægningsopgaver. Jeg ved ikke, om universiteterne har nogen interesse i at vide, hvor deres kandidater går hen efter eksamen, men hvis de har, så burde de måske gøre noget for at kvalificere kandidaterne til de jobs, der er.

Afslutning

Artiklens titel er, som mange vil have gættet, lånt af P.V. Glob. "Vi rykker frem!" skulle angiveligt have været hans fyrige kampråb, og man tror det gerne.⁷ Glob – og dansk arkæologi med ham – rykkede for alvor frem i 1950'erne og 60'erne. Mange arbejdsfelter blev erobret, mange nye jobs vundet for fagets folk både her i landet og på fremmed mark. Universiteterne blev bemandet med flere forskere og undervisere i arkæologi, antallet af studenter steg støt og lokalmuseerne blev indtaget af faguddannede.

Men artiklens titel er formuleret som et spørgsmål. Og de foregående sider skulle gerne have vist, at dette spørgsmål desværre ikke kan besvares med så klart et ja, som man kunne ønske. Det hævdes ovenfor, at nok produceres der mere og på mange områder bedre arkæologi i Danmark nu end nogensinde før. Men der er også mange områder, hvor dansk arkæologi har brug for at rykke et gevaldigt skridt fremad for at komme på omgangshøjde med sin tid. Det drejer sig især om beskyttelsen af fortidsminderne. Her har hverken lovgivning eller administration fulgt med landbrugets stadig mere intensive dyrkning og den voldsomt øgede byggeaktivitet, og prisen er, at der hvert eneste år destrueres tusinder af fortidsminder uden undersøgelse i Danmark. Det burde være helt uacceptabelt for alle ansvarlige. Der må derfor snarest etableres en praksis, hvor truede fortidsminder kan sikres – i det mindste i en periode – indtil en forundersøgelse har klarlagt deres potentiale. Ud fra en sådan forundersøgelse kan man så vurdere, om det enkelte fortidsminde skal bevares, skal undersøges før det fjernes eller kan fjernes blot med den viden, forundersøgelsen gav. Selvfølgelig kan man ikke bevare alle fortidsminder. Men man burde i 2001 som et minimum kunne forlange, at man undersøger, hvad det er, vi destruerer. Mange tror måske, at vi allerede har en sådan praksis i dag. Jeg håber, at de foregående sider har dokumenteret, at det ikke er tilfældet. Hvis ikke skal til sidst et par tal fra virkelighedens verden tjene til eksempel: I Kulturhistorisk Museums ansvarsområde, som er min daglige arbejdsmark, har vi registreret mere end 2000 ikke fredede

gravhøje og endnu flere bopladser, der ligger i dyrket mark. De er alle truet af dyrkning, og hvert år ansøger vi Rigsantikvaren om midler til en undersøgelse heraf. Men lige så sikkert kommer disse "dyrkningstruede" anlæg nederst i hans bunke, og der bevilges ingen midler til deres undersøgelse. Derudover er der en ukendt, men vel endnu større mængde endnu uregistrerede bopladser, grave og andre anlæg, som selvfølgelig slides ligeså hårdt som de registrerede. Men de uregistrerede finder vi kun ved systematiske eftersøgninger, og sådanne kræver penge.

Der er et akut behov for, at både politikere og ansvarlige topembedsmænd skaber de nødvendige juridiske og økonomiske rammer for en tidssvarende omsorg for fortidsminderne. Men museerne må også blive bedre til at tage deres del af opgaven. Der må ske en fortsat professionalisering af museerne, for at de kan indgå med vægt i den fysiske planlægning og dermed kan varetage deres opgaver i beskyttelsen af fortidsminder og i undersøgelsen og formidlingen af dem. Og endelig kræver de nye tider også forandringer i uddannelsen. Et første skridt må være, at dansk arkæologi bliver sig selv bekendt og forsøger at sætte sig i respekt som et professionelt fag, der ikke bare skal levere underholdning til aftenkaffen og i øvrigt kun lave undersøgelser, når det ikke er til besvær for nogen. Vi må erkende, som det hed i en reklamekampagne for nogle år siden, at man *kan* ikke være venner med alle. Og hvis prisen for et venskab er, at man i al sin beskedenhed og føjelighed ikke bliver taget alvorlig, så er den pris for høj.

Ovenfor er skitseret et par praktiske forslag. Om der er vilje til det og muligheder for at gøre noget ved det, om de nødvendige økonomiske midler vil blive fremskaffet og om den nye museumslov får nogen betydning, vil vi først få at vide i de kommende år. Måske vil en eller anden endnu ufødt arkæolog være så venlig at besvare spørgsmålet i 100 års udgaven af Kuml?

NOTER

- 1 Nielsen, I. 1987: Naturfredningsloven af 1937 p. 190. I: Nielsen, I. (red.) 1987: Bevar din arv. København 1987, 188-191.
- 2 Citeret efter Nielsen 1987: 190.
- 3 Voss, O. & H. Andersen 1968: Går i dybden og løser problemer. Skalk 1968 nr. 3: 28-30. Yderligere dokumentation i: Kjær Kristensen, I. 1999: Held i uheld. Skalk 1999 nr. 2, 14-17. Rigsantikvaren: Nyhedsbrev fra Rigsantikvarens Sekretariat, Nationalmuseet.
- 4 Nørgård Jørgensen, A. & J. Pind (red.) 2001: For landskabets erindring slukkes. Status og fremtid for dansk arkæologi. Rapport fra arkæologikonference på Nationalmuseet d. 22.-23. marts 2000. Udgivet af rigsantikvaren og Det Arkæologiske Nævn, København 2001.
- 5 Upubliceret undersøgelse foretaget i forbindelse med Bo Ejstruds ph.d. arbejde. Undersøgelsen er baseret på en gennemgang af publikationen "Arkæologiske udgravninger i Danmark", hvor antallet af nye fund per museum er optalt i perioden 1994-1998, og hvor disse tal for de forskellige egne af Danmark er afbildet i forhold til størrelsen af museernes ansvarsområde. Det bemærkes, at Bornholm og Lolland-Falster ikke indgår i undersøgelsen.

- 6 Ejstrud, B. & C.K. Jensen 2000: Vendevej – landsby og gravplads. Kronologi, organisation, struktur og udvikling i en østjysk landsby fra 2. årh. f.Kr. til 2. årh. e.Kr. *Jysk Arkæologisk Selskabs skrifter* 35. Århus 2000, p. 124.
- 7 Seeberg, P. 1970: Det frie felt – P.V. Glob og de danske provinsmuseer. I *Kuml* 1970, 9-12, p. 10.

SUMMARY

Are we still advancing? Danish archaeology in the year 2001 – between nostalgia and realism

Danish archaeology is a queer specimen, which is favoured by an outstanding source material and a long and mostly proud research tradition. Around the turn of the millennia, Danish archaeology is benefiting from two circumstances: Every year excellent new finds are made, and every year thorough investigations are made into both the new and the old existing material. However, Danish archaeology also holds comprehensive problems that go a long way back. One of the more serious ones is the lacking ability to take care of the relics of the past in the countryside and the lack of funds for investigating relics of the past threatened by destruction.

The first Danish law to ensure a general protection of the relics of the past was the nature conservancy law, which was passed in 1937 – a rather late date compared with other European countries and drawn up in conflict rather than in cooperation with Danish archaeology. During the last decades of the 19th century and the first decades of the 20th century, the leading Danish archaeologists harboured a strong aversion to legal measures that might put the good relations to the farming community at risk. They preferred voluntary agreements with the individual farmers although intensified farming was threatening the relics of the past already then. Nevertheless, the Danish nature conservancy association, which was and still is a strong nongovernmental organisation, had the relics of the past included in the nature conservancy law. This secured numerous rel-

ics in the last moment. However, as the transformation of the law into practice was left to the National Museum, which choose to be lenient, most of the relics of the past were kept outside the conservation. The result was that most of the Danish relics of the past are still being cultivated and consequently getting worn down (fig. 2). Farming during the last two decades especially has severely affected both settlements and graves, and each year relics of the past are being destroyed in alarmingly large numbers. For numerous structures and even types of structures a total destruction is drawing shockingly near.

Apparently the responsible politicians and officials have neither the will nor the ability to secure the relics of the past. However, the fact that there is no will either to find the necessary means for rescue archaeology is completely incomprehensible. The need for funds for rescue excavations is far larger than the appropriation, which is a well-known and well-documented fact (fig. 1).

The article discusses different means of solving this problem. First, there is a need for politicians and officials to work seriously for safeguarding the relics of the past. Secondly, they must provide necessary funds for the rescue excavations. However, further professionalisation of the local museums is also needed, as very little has happened since the first wave of professionalisation in the 1960s and 1970s. The manning and means have far from kept up with the tasks, and if the mu-

seums are to enter public planning with some importance, resources and routines of a different kind than those developed thirty years ago are necessary. Much has happened within the excavation field (fig. 3), but the museums have not yet reached the professional levels of year 2001. One solution is a better cooperation between the museums and the universities. Today, most problems are solved within the field of responsibility of the individual museum, which rarely seeks advice and guidance. Fusing the museums into larger units is hardly a good solution as enlarged fields of responsibility will also give a longer distance to the local politicians, citizens, and users and result in fewer finds (fig. 4). Finally, there is also a need

for revising the archaeological education. The way it is organised today, the candidates do not achieve sufficient skills within the practical museum-relevant areas that they are expected to serve when they have finished their studies. This goes for excavations, but also for planning, project management, economy, law, and communication. A professionalisation of the museum field is naturally linked to a qualification of the candidates.

Claus Kjeld Jensen
Kulturhistorisk Museum Randers

Translated by Annette Lerche Trolle